

הים כעומק אסטרטגי - חובת בדיקת התפיסה וההיתכנות הטכנולוגית והתקציבית

יש לנהוג זהירות מרבית בהצעת שינויים בכניין הכוח, וזאת כדי לא לגרום להחלשת מרכיבי הכוח האסטרטגיים הממשיים של ישראל לפני שחלופה אמיתית תהיה זמינה מהבחינות הטכנולוגית והתקציבית. תגובה למאמרו של ח"כ שטייניץ, "הים כעומק אסטרטגי של ישראל", מערכות 383

אלוף עמוס ידלין

העליון מענה עדיף על הקיים במבנה הכוח הנוכחי להתמודדות עם מכלול היעדים במתארי המלחמה הצפויים. במדינה הסובלת ממשאבים דלים ומאיומים רבים, עליו להביא בחשבון גם את מידת גמישותו של המענה לטיפול במגוון האתגרים האלימים העומדים בפניה. המציע חייב גם להוכיח, כי שינויים רדיקליים פחות בהקצאת המשאבים ובבניין הכוח לא ישיגו את המטרות העיקריות של השינוי הדרמטי בלא להסתכן בפגיעה עמוקה במרכיבי הכוח הקיימים. אם הצעתו מבוססת בעיקר על טכנולוגיות שטרם הוכחו, עליו להראות גם, שהפוטנציאל הטמון בהן הינו כה מבטיח עד כי הוא מצדיק כבר בשלב הזה את השינוי הדרמטי.

חבר הכנסת יובל שטייניץ הניח על שולחנו של הממסד הצבאי והאסטרטגי הצעה מהפכנית מהסוג שהוזכר כאן. אני מבקש לתרום לדיון בהצעה, במסגרת מימוש אחריותו של הממסד הזה לבחון הצעות כאלה ברצינות

על יסוד התרשמות ראשונית. כיוון שמדובר בהסטה רבתי של משאבים לאומיים, עליו לבדוק ביסודיות מה יקרה למרכיבי הכוח הזמינים והמוכחים, שמהם יישללו המשאבים

כל עוד הטק"ק והגרילה הפלסטינית מוגבלים לתחום הקונוונציונלי, הם מהווים איום, אך אינם איום אסטרטגי

הללו; בה בעת הוא נדרש להוכיח בעליל, כי היעילות של אותם משאבים שיוסטו אל מרכיבי הכוח המומלצים על-ידו תהיה בהם רבה יותר מאשר במרכיבי הכוח הנוכחיים.

כדי להציע שינוי כזה לא די ברעיון מהפכני המושך תשומת לב והנראה על פניו משכנע. עליו להיות מלווה בהצעה מפורטת לתורת לחימה, שתשלב את מרכיבי הכוח המוצעים במרקם הכללי של הכוחות המזוינים ותציע לפיקוד

הצעה לשינוי עמוק בבניין הכוח של מדינה הנתונה לאיומים מסוגים שונים, חלקם קיומיים, ראויה לדיון ממצה, שיטתי ומקצועי. אחריותו של הממסד הצבאי והאסטרטגי היא לבחון את ההצעה ברצינות, כיוון שאם יתברר שיש בה ממש, תהיה התעלמות ממנה בלתי-נסלחת ביום פקודה. אחריותו של המציע היא לבחון היטב את מרכיבי הצעתו ולשקול את התועלת הצפויה מן השינוי לעומת הסיכונים הכרוכים באימוצו, במיוחד אם יתברר כמיקח טעות.

בשלב הראשון מוטל עול האחריות על כתפיו של המציע. תחילה עליו לבחון באופן שיטתי ומקצועי אם הפגמים שהוא מוצא בבניין הכוח הקיים אכן חמורים ומבניים כפי שהניח

מפקד המכללות

ובכלים מקצועיים. במהלך הדיון יתברר באיזו מידה עמד המציע באחריות המוטלת על כתפיו שלו, לבחינה שיטתית ומקצועית של הצעתו המהפכנית, לפני שהועלתה בפני מקבלי ההחלטות ובפני הציבור.

במאמרו **במערכות** 383 טוען חבר הכנסת, ד"ר יובל שטייניץ:

"הגיע הזמן לנפץ את הדוגמות הישנות ולהוביל למהפכה בתפיסת הביטחון [של ישראל] - מהפכה שאחת מאבני היסוד שלה תהיה הסטה מסוימת של מרכז הכובד מהאוויר אל הים במטרה להפוך את האגן המזרחי של הים התיכון לעומק האסטרטגי של מדינת ישראל".

בהמשך המאמר מבסס שטייניץ את דעתו על הפגיעות של הכוח היבשתי (שחיל-האוויר כלול בו!) לטילי קרקע-קרקע ולטרור וכן על התפתחויות טכנולוגיות "דרמטיות" בתחום "הטילים, המל"טים התוקפים והתותחים הימיים ארוכי הטווח".

שטייניץ מבסס את טיעונו על פגיעות ישראל לטילי קרקע-קרקע (טק"ק) ולרקטות קרקע-קרקע (רק"ק) ארוכי טווח וכן לגרילה הפלסטינית. בלי להקל ראש בחומרתם של האיומים האלה, להערכתו, אין ביכולתם לשתק את יכולת הפעולה של צבא היבשה ושל חיל-האוויר או לפגוע בה באורח אנוש. הטק"ק והרק"ק מהווים נשק סטטיסטי לא מדויק.

זהו נשק טרור בעל דיוק לא מרשים

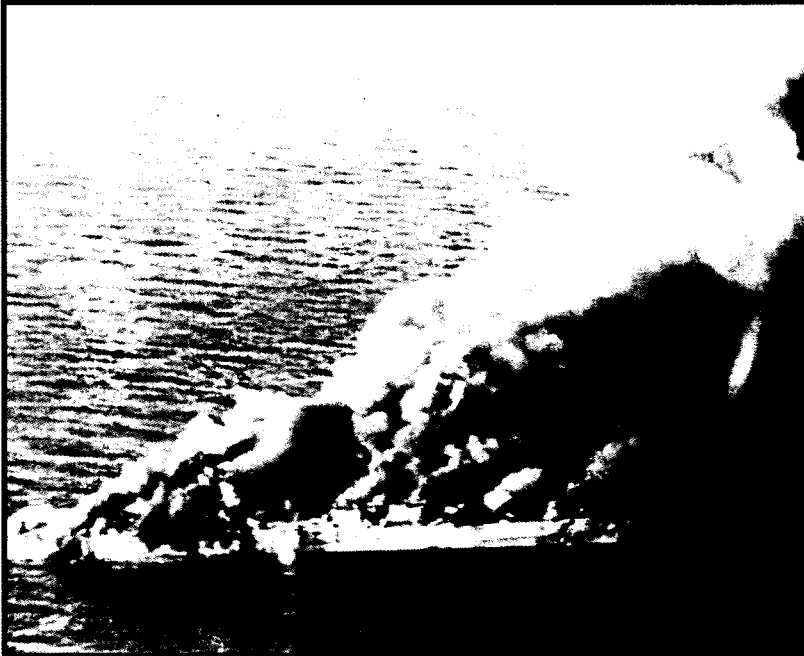
CEP [שגיאה מעגלית מסתברת] - 1-2 ק"מ), ולכן הוא משמש את האויב בעיקר לפגיעה באוכלוסייה אזרחית - מקרית שמונה ועד רמת גן ותל אביב. השפעת הטק"ק היא פסיכולוגית בעיקרה, ובאמצעות התגוננות ומיגון מתאימים ניתן לנטרל את השפעתו הצבאית. יש לשים לב לכך שהסורים והעיראקים תופסים את הטק"ק כנשק אסטרטגי, ולכן סביר שיישמר על-ידם בעיקר כנשק הרתעה לשלבים הסופיים של המערכה, או כאשר אחד המשטרים

הללו יחוש מצוקה. חיל-האוויר הישראלי פרוס וממוגן היטב בדירים תת-קרקעיים, בעל יתירות סבירה במתקנים חיוניים, ולהערכתו, יכול לספוג מטח משמעותי של טילי קרקע-קרקע מסוג סקאד בלי לאבד את האפקטיביות שלו. כדי לסכן באמת את בסיסי חיל-האוויר, חייב האויב לפתח או לרכוש טק"ק בעל דיוק נקודתי הנמוך מ-10 מטרים. זהו אתגר טכנולוגי מורכב, שעומו מתקשות להתמודד גם

שיבוש פעולה מוחלט של אוגדת מילואים או של חיל-האוויר, המוגן היטב בבסיסיו. אין לגזור עקרונות לבניין הכוח מפעולות טרור בודדות, שעלולות להצליח במתאר של עימות מוגבל. הפיגוע בסיירת האמריקנית 'קול' ב-2001 אינו הופך את כל הצי האמריקני למרכיב כוח לא רלוונטי. אין מרכיבי כוח חסינים לחלוטין, ולא יהיו כאלה.

נראה, כי יש פגם לוגי מסוים

פריגטה איראנית, שאהד, בוערת לאחר פגיעה של טילי "הרקון" ופצצות מונחות לייזר שנורו ממטוס אי-6

בסיס חיל-האוויר או ימ"ח טנקים, גם אם הם נפגעים, אינם טובעים במצולות הים, וניתנים לשיקום מהיר, או שיכולים להמשיך לתפקד באופן חלקי

הים כעומק אסטרטגי

בטענתו של שטייניץ, שהרי אם יש לחיל-האוויר בעיית שרידות כה קשה אזי גם יתר התשתיות הלאומיות, האזרחיות והצבאיות, נמצאות בסכנה גדולה. הקמת צי אינה פותרת את הבעיה הזאת. אם נמשיך בלוגיקה של שטייניץ, נידרש בעתיד לבנות את תחנות החשמל בקפריסין, להעביר את יחידת מחסני החירום לרודוס ולשמור את הדלק במכליות בים.

סיכום ביניים: כל עוד הטק"ק והגרילה הפלסטינית מוגבלים לתחום

מעצמות-העל, ועלותו גבוהה מאוד. גם איום בהפעלת כוחות הרגלים של הרשות הפלסטינית נגד מחנות צה"ל בשטח ישראל נראה כהעצמה של יכולת מוגבלת. לכוחות הפלסטיניים יש אכן פוטנציאל להטרדה טקטית, שיכולה לגרום גם פגיעות כואבות, אך בשום אופן הם אינם מהווים איום אסטרטגי. לא ניתן להשוות מחבל, העולה לאוטובוס ציבורי ומתפוצץ בו, או נכנס לאולם תחנות בעיר גדולה ויורה באזרחים, לפעילות הנדרשת לשם

386

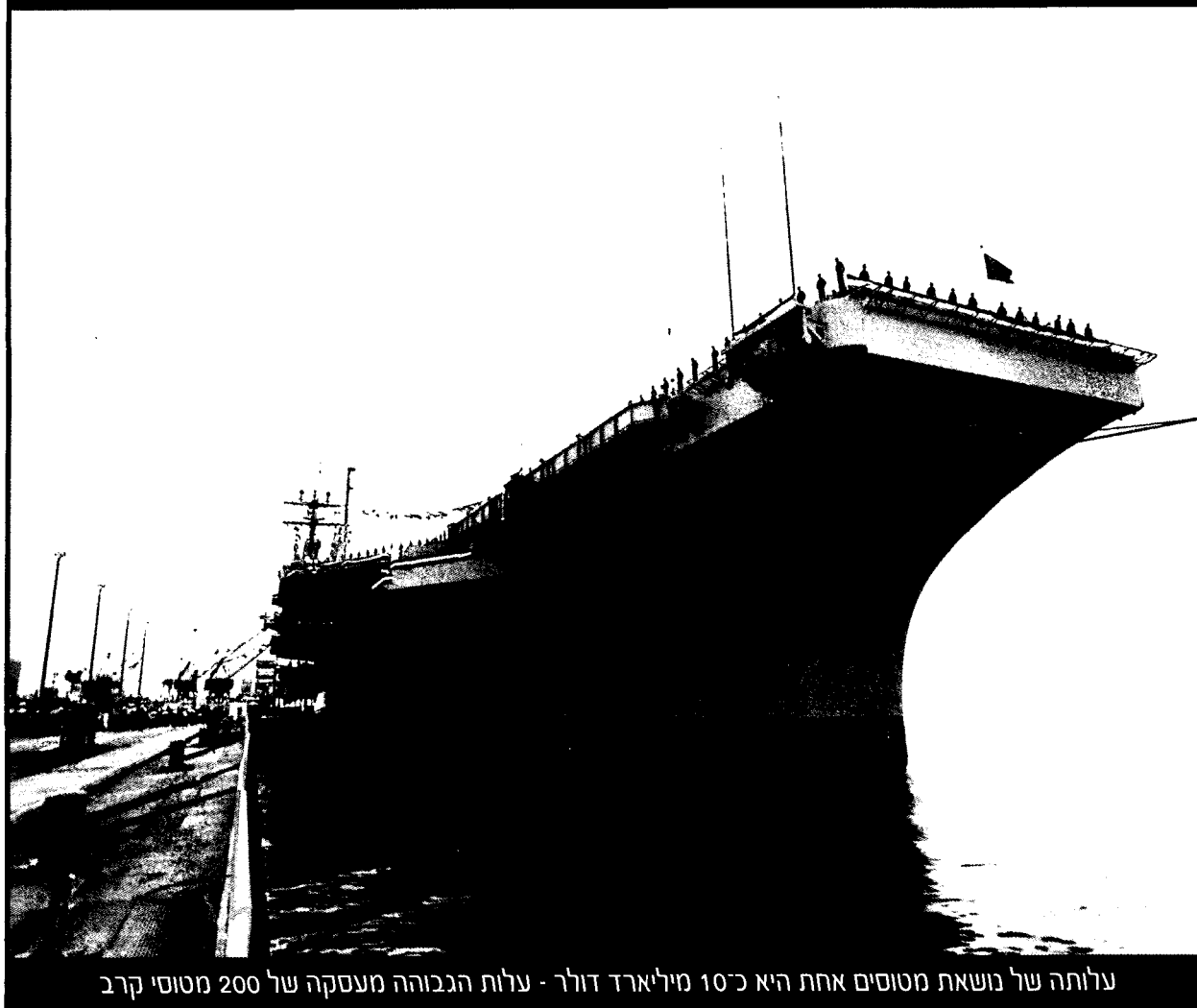
העיתון "הארץ"

אם הם נפגעים, אינם טובעים במצולות הים, וניתנים לשיקום מהיר, או שיכולים להמשיך לתפקד באופן חלקי. טביעת כלי שיט היא טראומה ואובדן קשה, כפי שמלמדות הדוגמאות מההיסטוריה המודרנית: פרל הרבור; קרב מידווי, שבו הטבעת ארבעה כלי שיט חיסלה לתמיד כוח אסטרטגי יפני, שנבנה במשך שנים;

בנושא הכוח הימי, אך הניסיון ההיסטורי וההיגיון הטכנולוגי מעלים שאלות נוקבות באשר לשרידותו. כדי להוות כוח אסטרטגי משמעותי, על כלי השיט להיות בעלי נפח משמעותי ועל-מימיים. כלי שיט כזה הוא מטבעו מטרה בולטת על רקע הים, ואין ויכוח על פגיעותו הבסיסית. גילוי הכלים הימיים

הקונונציונלי, הם מהווים איום, שאין לזלזל בו, אך אינם איום אסטרטגי, המטיל בספק את השרידות הבסיסית של הכוח הקרקעי והאווירי של צה"ל ואת יכולת ההפעלה שלהם. **אם ימצאו משאבים נוספים לביטחון, עדיף לחזק באמצעותם את השרידות של מרכיבי הכוח האסטרטגי הקיימים, כוח**

השקת נושאת המטוסים הגרעינית האמריקנית 'תיאודור רוזוולט'

עלותה של נושאת מטוסים אחת היא כ־10 מיליארד דולר - עלות הגבוהה מעסקה של 200 מטוסי קרב

הטבעת המשחתת 'אילת' ב-1968; והטבעת ה'שפילד' בטיל, שנורה ממטוס ארגנטיני במלחמת פוקלנד ב-1982. ניתן כמובן למגן כלי שיט, לייצר עבורם מעטפת כלי שיט (וטיס) להגנה, חליפות לוחמה אלקטרונית, נשק נגד מטוסים ונשק נגד צוללות, טכנולוגיות

בטכנולוגיה המודרנית הוא פשוט למדי, ודווקא הנשק המדויק וארוך הטווח שאותו מציג שטייניץ כמרכיב יסודי בתפיסתו, מהווה תוספת משמעותית לאיום ולפגיעה פוטנציאלית בשרידותו של הכוח הימי המודרני. בסיס חיל-אוויר או ימ"ח טנקים, גם

שהושקעו בו כבר מיליארדים, והתוספת השולית לשיפור מיגונו ושרידותו נמוכים בשני סדרי גודל מן המשאבים הנדרשים לבניית זרוע אסטרטגית נוספת. שטייניץ אינו דן במאמרו ביכולת השרידות של הכוח הימי. איני מומחה

להקטנת חתימה ומערכים לחיפוי הדדי. ואולם העלויות עצומות והסרבול המבצעי מהווים מגבלה ממשית להפעלת הכוח. גם בקונגרס האמריקני, שבו קיים לובי משמעותי של הצי, במעצמה הזקוקה לזרוע ימית ארוכה במקומות שבהם היא כמעט בלעדית, לא היססו לקצץ בהיקף הכוח הימי האמריקני משיקולי עלות ושרידות. ב-**QDR (Quadrennial Defense Review)** האחרון התריעו האמריקנים, כי **כתוצאה מהתפתחות איומים קיימת בעייתיות בשרידות של הכוח הימי:** "טילי שיוט נגד אוניות, צוללות דיזל מתקדמות, ומוקשים מודרניים יקשו על יכולת הצי האמריקני לשלוט בזירה הימית ולפעול בקרבת חופים."

בעשור האחרון שאף הצי האמריקני להגיע להיקף של 600 כלי שיט. משבר המשאבים, העלויות הגבוהות וסדר העדיפויות שנקבע בין הזרועות הביאו לצמצום דרסטי בגודלו. האמריקנים מסתפקים בצי של 315 כלי שיט (ר-4,000 כלי טיס), אך עלות אחזקתו וחידושו מעל מאה מיליארד דולר. צי מינימלי לזרוע אסטרטגית עבור ישראל (בהנחה שיהיה בהיקף של 5% מההיקף האמריקני), יכלול 15 כלי שיט (ר-200 כלי טיס), ועתיד לדרוש לאחזקה ולחידוש כ-5 מיליארד דולר בשנה (ללא ההשקעה הראשונית) - סכום הדומה לכלל תקציב הביטחון של ישראל.

עלותה של נושאת מטוסים אחת היא כ-10 מיליארד דולר - עלות הגבוהה מעסקה של 200 מטוסי קרב. זאת ללא חישוב עלות המעטפת ההגנתית והתחזוקה היקרה משמעותית מתחזוקה של חיל-אוויר יבשתי.

גם אם מקבלים את תפיסת השרידות הימית, הנשענת על העומק האסטרטגי והמרחבים של הים ברור, שלכל צי נדרש נמל בית, שממנו יוצאים להפלגה, ובו מתחמשים, מתדלקים ומחדשים מלאי לוגיסטי. את מספר נמלי בית, היכולים לתמוך בזרוע ימית אסטרטגית בחוף מדינת ישראל, אפשר לספור על אצבעות כף יד אחת (לכל

היותר שתיים), ואם איומי הטק"ק והגרילה כה משמעותיים, כפי שמעריך שטייניץ, הרי שזוהי נקודת תורפה בלתי מתקבלת על הדעת, שיש לשקול אותה היטב כאשר משנים את נקודת האיזון האסטרטגית בבניין הכוח.

מגבלה נוספת של הכוח הימי היא זמינותו וקבועי הזמן לפריסתו. אם מניחים, שמקורם של האיומים האסטרטגיים העיקריים על ישראל הוא במדינות המעגלים השני והשלישי, קיימים קשיים של מרחק הגוררים זמני תגובה ארוכים של הכוח הימי עד כדי חשש, שיהיה לא רלוונטי להפעלת הכוח ברוב מתארי הייחוס (המתארים שלקראתם נבנה הכוח). קבועי הזמן האלה נגזרים מקצב התקדמותם של כלי שיט ומן הצורך לעבור במקרים ובתעלות, הנשלטים על-ידי מדינות

**בראייה מערכתית כוללת,
על הנשק שישראל מפעילה
להיות מדויק ובכמויות
שיבטיחו אפקט מערכתי
ואסטרטגי, וניתן יהיה
להפעילו בגמישות על-פי
המודיעין בזמן אמת**

ערב. גם אם המדינות האלה לא יהיו מעורבות באופן ישיר בלחימה, אין ספק שלא יאפשרו את מעבר הצי הישראלי דרומה ומזרחה. זמן התנועה של הכוח הימי סביב אפריקה יהפוך אותו ללא רלוונטי בחלק גדול מהעיומותים. הסטת כלי שיט מזירה לזירה אורכת ימים עד שבועות, לעומת דקות עד שעות בכוח אווירי. גם אם ישראל היתה מציבה כוח קבוע באוקיינוס ההודי (נוכחות שיכולות להרשות לעצמן רק מעצמות כמו ארצות הברית וצרפת, וזאת בתנאי שלרשותן נמלים תומכים לחופי האוקיינוס הזה), עדיין יהיו נקודות שיגור החימוש מרוחקות מאוד ממרכזי הכובד העירוניים והתעשייתיים של עיראק ושל איראן. מי שמדמיין שיגור

מהים התיכון גם לטווחים של 1,000 ו-2,000 ק"מ יצטרך להתמודד שוב עם העלות האדירה של טילי שיוט מדויקים לאותם טווחים. כאמור, מדינת ישראל אינה יכולה להסתפק בטילים בעלי דיוק העונה רק על פגיעה בערים גדולות. האסטרטגיה הנגזרת מטילים לא מדויקים היא אסטרטגיה לא מוסרית ולא יעילה.

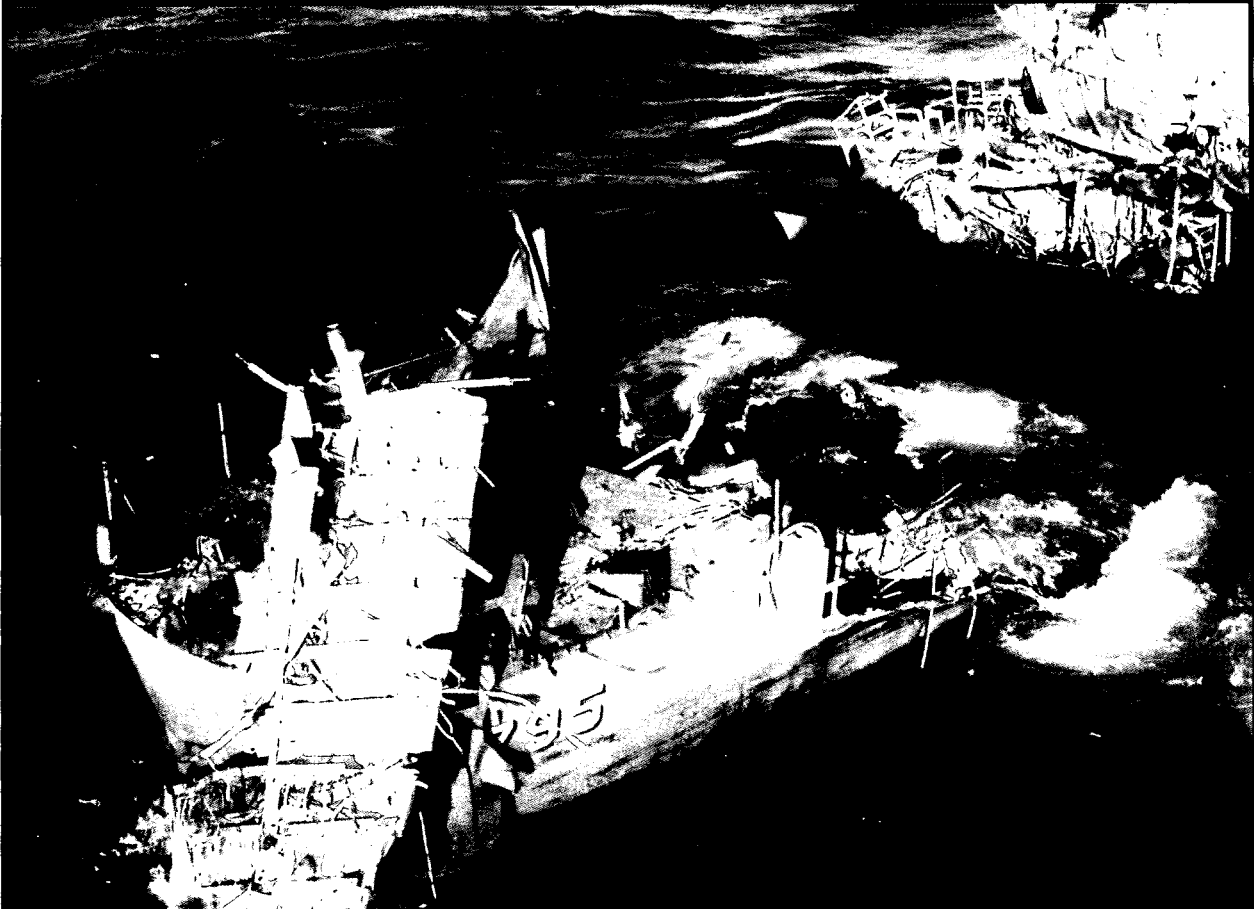
בראייה מערכתית כוללת, על הנשק שישראל מפעילה להיות מדויק ובכמויות שיבטיחו אפקט מערכתי ואסטרטגי, וניתן יהיה להפעילו בגמישות על-פי המודיעין בזמן אמת. לנוכח העובדה שמטוס מקצר טווחים, מעניק אנרגיה ראשונית לחימוש, יכול לרכוש את מטרותיו בזמן אמת גם בקרב דינמי ובמודיעין חסר, ויכול לחזור למטרה כמה פעמים, הוא נשאר מערכת הנשק היעילה ביותר גם בעידן שעליו רומז שטייניץ.

תימוכין לכך ניתן למצוא בניסיון המבצעי האמריקני. האמריקנים שיגרו את מרבית טילי הטומהוק שלהם במהלכי הפתיחה של מערכות עיראק, קוסובו ואפגניסטן, ולא הגיעו באמצעותם להישגים משמעותיים. הם עברו להפצצה מסיבית ומתמשכת ממטוסים עד להשגת ההכרעה.

להדגמת ניתוח המערכות הדרוש כדי לבחון את ההצעות לשינוי אסטרטגי ניתן להציג את המקרים הבאים:

1. מערכה מול מדינה, שמרכז הכובד שלה בטווח 2,000 ק"מ מהים התיכון ו-1,000 ק"מ מהאוקיינוס ההודי. כדי להשיג אפקט אסטרטגי יש צורך בכ-2,000 ראשי קרב במשקל של חצי טון לפחות. עלות טיל שיוט, או טיל בליסטי לטווח הזה היא כ-2 מיליון דולר, ללא עלות האונייה המשגרת. כלומר, סך-הכול כ-4 מיליארד דולר עלות החימוש בלבד!

בסכום הזה ניתן לרכוש שלוש טייסות רעם (F-15I), את כל מטוסי התדלוק ומעטפת השליטה והמודיעין, כמות גדולה של פצצות מונחות

מדינות העולם אינן יכולות להרשות לעצמן פיתוח צי כה יקר, שיעילותו, שרידותו וזמן הגעתו ליעד מוטלות בספק

- פיתוח הטילים שיתאימו ל"תפיסה העדכנית". כאמור, גם האמריקנים מתקשים בפיתוח טילי שיוט וטילים בליסטיים "פשוטים, זולים וארוכי טווח".
- קישוריות למערכות שליטה ומודיעין. מחברי הדו"ח עומדים על הקושי העצום הכרוך ביצירת יכולת מבצעית מול מטרות נידות ורחוקות ללא מערכת מודיעין, עיבוד מידע, ייצור מטרות, תקשורת חסינה ומתקדמת ויכולות "אדם בחוג".
- הצורך לראות את המערכת הימית כמערכת כוללת של פלטפורמות על-מימיות, תת-מימיות ואוויריות. מהדו"ח עולה, כי מחבריו מבינים שאין פתרון קסמים המתבסס על פלטפורמה ייחודית למערכת אסטרטגית. אם רוצים שהמערכת

MIT, שעסק בנשק מדויק מהים. עיון מעמיק בדו"ח הכנס מלמד שיש בו ניתוח מעמיק, המפרט דווקא את המגבלות, את חוסר הבשלות ואת התנאים הקשים לבניית כוח אסטרטגי מהים. בבסיס הדו"ח החשש, שהצי "מוצא עצמו לא רלוונטי" לאחר שירדה חשיבותו במשימת ההרתעה כזרוע הגרעינית מול ברית-המועצות ולנוכח האיומים החדשים על יכולת השליטה בים. הדו"ח מתווה כיוונים לפיתוח מערכות ואמצעי-לחימה שעדיין אינם קיימים. בסוף הדו"ח מופיעות ארבע המלצות, שאינן ישימות כפי שהן לבניין הכוח של ישראל, אך חשובות להבנת הבעייתיות של בניין כוח ימי אסטרטגי:

- הסבת צוללות גרעיניות לצוללות קונונציונליות בעלות יכולת שיגור של טילי שיוט וטילים בליסטיים רבים.

מדויקות, אך זולות (JDAM, לדוגמה, בעלות של 20 אלף דולר בלבד) ועדיין להישאר עם עודף. אם ניתן לפתח ולרכוש טילים לטווחים אלו בעלות נמוכה יותר הרי למה לא לשגרם מהקרקע? האם לא ניתן להשרידם הרבה יותר בזול במינהור או בניידות המשגרים?

2. להכרעת הקרב היבשתי ברמת-הגולן יש צורך בהשמדה של אלפי מטרות. אין כל היגיון כלכלי ומבצעי בשיגור אלפי טילים יקרים מטווח רחוק של 200 ק"מ, ללא קשר עין עם המטרות ובקשיי תקשורת לעדכון מיקום המטרות בזמן אמת. חשבון פשוט יוכיח עדיפות מוחלטת לשיגור אווירי בטווחים קצרים בהרבה, ובספיקה גבוה של שיגור חימוש, שמחירו נמוך בשני סדרי גודל. שטייניץ נסמך בדבריו על כנס ב'

תהיה אסטרטגית, עליה להיות כוללת ולהבטיח ב־בזמן שליטה בים, שליטה מתחת לים, שליטה באוויר ויכולת שיגור לטווחים ארוכים. רק מעצמה אחת בעולם יכולה לבנות זרוע מקיפה ואינטגרלית כזאת.

כאמור, "הטילים החדשים" שעליהם מתבססת תפיסתו של שטייניץ, אינם בבחינת טכנולוגיה מהפכנית, ועלותם גבוהה מאוד. לכן, ישראל תוכל לעולם להצטייד בכמות מועטה של חימוש, המיועד רק למתארים ספציפיים וייחודיים, אך לא למערכה אסטרטגית כוללת. גם המל"טים התוקפים, האמורים לתרום לאטרקטיביות של הכוח הימי, הם עדיין בבחינת הבטחה שלא התממשה. יש לבחון היטב את ההיתכנות האפשרית שהמל"טים האלה, כמו גם "התותחים ארוכי הטווח", ישפיעו על המערכה מול המדינות הנמצאות במעגל השני ובמעגל השלישי. כאמור, אפילו במתאר של לחימה ימית אל מול רמת־הגולן יש צורך להוכיח שקיימת היתכנות מודיעינית, תקשורתית ופיזית ליכולת לאתר, לפגוע ולחדור את המטרות החשובות. כל זאת בספיקה סבירה ובעלות מתקבלת על הדעת. כאשר מביאים בחשבון את כל ההתניות ואת העלות הנגזרת מהשיגור המרוחק והנמוך (לפחות עוד 150 ק"מ בהתייחס לשיגורים מנגד של פלטפורמה אווירית או קרקעית) אין לי ספק, שבראייה מערכתית, העלות הכוללת תהיה בלתי־סבירה.

מול מערכת ימית יקרה, לא גמישה ולא ורסטילית כזאת, נדרש לבחון שוב את החלופה האווירית. התכונה המרשימה והחשובה ביותר של הכוח האווירי היא הוורסטיליות שלו – אותו מטוס יכול לבצע משימות שונות, כמו הגנת שמי מדינה, הפלת מטוסי אויב, תקיפה אסטרטגית בעומק האויב, סיוע קרוב בחזית המצרית או הסורית, השמדת כלי שיט, או מרדף אחר מחבלים בזמן אמת. לאחר כל אלה

יחזור לבסיסו, יתחמש ויבצע משימות נוספות עד תום המלחמה. הכוח הימי לעולם לא יוכל להשיג ורסטיליות דומה, אלא אם ישתמש בפלטפורמות אוויריות, וקרוב לוודאי שישראל תתקשה לשאת בנטל של רכישת נושאות מטוסים, כנף אווירית הממריאה מכלי השיט וכל צי המעטפת הנלווה להגנתה.

שטייניץ מדבר על הקצאת 20%–30% מתקציב הביטחון לזרוע הימית. בנקודה הזאת אין צורך במחקרים עמוקים. על־פי פרסומים, היקף תקציב הביטחון (במטבע מקומי ובמט"ח סיוע) נע בין 40 ל־50 מיליארד שקלים. גם אם מחשבים הסטה של 20% נקבל היקף תקציב, הזהה פחות או יותר לתקציבו הכולל של חיל־האוויר. זרועות האוויר והיבשה של צה"ל מתקשות גם היום לעמוד בעומס התקציבי של חידוש

ישראל תוכל לעולם להצטייד בכמות מועטה של חימוש, המיועד רק למתארים ספציפיים וייחודיים, אך לא למערכה אסטרטגית כוללת

הציוד, תחזוקתו, מוכנותו והתכונות. הסטת התקציב הזה לזרוע ימית לא רק שאינה אפשרית, אלא אף אינה אחראית, ועלולה להשאיר את צה"ל ללא זרוע אסטרטגית אווירית כלל. לא בכדי יש בעולם מדינה אחת בלבד – ארצות־הברית – המחזיקה צי, המזכיר במאפייניו את חזונו של שטייניץ. יתר מדינות העולם אינן יכולות להרשות לעצמן פיתוח צי כה יקר, שיעילותו, שרידותו וזמן הגעתו ליעד מוטלות בספק.

לסיכום, כדי לבסס את התזה של שטייניץ יש לערוך עבודת מחקר מעמיקה, שתכלול חקר ביצועים, היתכנות ובשלות טכנולוגיות, מחקר כלכלי מעמיק ובדיקת סיכונים ורגישויות. עד להשלמת המחקר

המקצועי ניתן, באמצעות ידע בסיסי, להבין, שמגבלת המשאבים של ישראל לא תאפשר בניית צי בעל יכולות אסטרטגיות חלופיות לכוח האווירי. למרבה הצער, צה"ל יכול לתקצב הקמתה ואחזקתה של זרוע אסטרטגית אחת בלבד, והיא תישאר, לפחות במשך דור נוסף, הזרוע האווירית. בניית זרוע אסטרטגית נוספת תחייב משאבים, שאינם עומדים לרשות ישראל. הדילמה שראוי להתמודד עימה בבניין הכוח היא, האם בתקציב השולי ראוי לחזק נקודות תורפה בשרידות הכוח האווירי (מיגון ואבטחה קרקעית) שאותן זיהה שטייניץ, או לבנות גיבוי נקודתי מהים למשימות ולמתארים ממוקדים, שבהם יש לכוח הימי יתרון יחסי (בחשאינות, בלוחמה זעירה ובתווך תתי־ימי).

על אף הזמן הרב שחלף מאז כתב בן־גוריון את המסה "צבא ומדינה"³, הערכת היא, שהבחנותיו בדבר הצורך לתת עדיפות לכוחות מחץ ורסטיליים ובעלי יכולת תגובה מהירה (הכוללים ביכולתם האופרטיבית את כושרם האסטרטגי ללא עלות נוספת), יישארו תקפות לפחות עוד שנות דור. זאת, עד שיתרחש המהפך הטכנולוגי הדרמטי בדיוקי טילים, תפחת באופן דרסטי עלותם, יחול שינוי מהפכני בנפחי התקשורת ובחסינותה, ותהיה עליית מדרגה ביעילות של כלי טיס לא מאוישים ובשרידותם.

עד להתרחשותם של המהפכים הטכנו־כלכליים האלה יש לנהוג בזהירות מירבית בהצעת שינויים בבניין הכוח וזאת כדי לא לגרום להחלשת מרכיבי הכוח האסטרטגיים הממשיים של ישראל לפני שחלופה אמיתית תהיה זמינה טכנולוגית ותקציבית.

הערות

1. יובל שטייניץ, "הים כעומק אסטרטגי של ישראל", מערכות 383, עמ' 6–11.
2. Quarennial Defense Review, יוני 2001, www.cdi.org/issues/qdr
3. מערכות 280–279 (1981), עמ' 2–11.

